

Fromhet SOM LEVER OCH LYSER

år 1934.

runter om i Sveriges bygder — det ger dessa
små utsökta bilder av i dag begrepp om

»Nej sjung en lysare!» den uppmaningen säger något
om den ljusa kristendom, som härskar t. ex. i Värmland

Professor Fredrik Böök ger i sin bok »Svensk vardag» följande goda bild av den berömda väckelsepredikanten Lars Linderots insats i svensk allmogefromhet:

»Ännu så sent som 1913 utgavs från Stockholm den Linderotska postillan på nytt, upplagan var åtminstone den nionde i ordningen. Men dessa siffror ge likväl ingen föreställning om Linderots popularitet, ty sången och enstaka predikningar ha under hela 18:de århundradet tryckts i otaliga upplagor på alla möjliga landsorts-tryckerier — — — Linderots skrifter ha icke sålts i boklådorna utan vid diskantanten, framför stugdörrarna och i marknadsstånden. Hur många exemplar av hans postilla har inte burits hem från höstmarknaden som en dyrbar skatt, inknuten i blårutig näsduk, för att sedan inta hedersplatsen i fars kammare vid sidan om bibeln och psalmboken?»

Ännu finns det unga människor i Sveriges bygder som köpa så »tråkiga» böcker som bönböcker och postillor, utan att de direkt tillhöra någon religiös sekt. I en bokhandel i Visby stod i somras en ung bondpojke och valde bland religiös litteratur. Han ville ha en bönbok eller betraktelsebok, där det fanns ett kapitel för varje dag i året. Och vackert inbunden skulle den vara. Man tog fram åtskilliga böcker och föreslog honom särskilt en med kraftig tryckstil. För det var väl en äldre person som skulle ha boken?

»Visst inte», upplyste den unge mannen enkelt. »Det är min fästmo. Hon är bara 22 år.»

En präst, som förut haft sin verk-

samhet förlagd till en avlägsen skogs-församling i Värmland berättar om »kyrkhelgen» eller »prästhelgen», d. v. s. de tillfällen då predikanten eller prästen kom till byn för att predika i något skolhus eller i en stuga. För att fullgöra detta värv hade prästen tre »näverskomil» att vandra. En näverskomil betyder på värmländska så lång väg som ett par näverskor hålla, och det

brukar vara en dryg timme. Vår sagesman berättar om »prästhelgen»:

»Gamla gråhårsmän och gummor, som varit med om de stora väckelserna på 1870—80-talet, flickor som haft plats i staden och blivit lite fina, unga män som blivit 'radikala' i arbetarorganisationer och kanske rösta kommunistiskt för att därmed åstadkomma något gott för småfolket, äro här som en stor familj. I den förtroliga kretsen är det icke genant att sjunga psalmer, vilket det nog är i kyrkan, där det på samma gång är tomrum och fullt med främmande folk som på något sätt

skrämmar och generar. Det kunde bli så tyst under en sådan predikan, 'så en hörde hur anden kom'. En fläkt av de heligas umgängelse tycktes förklara och försköna fårade anleten och valkiga anäppta händer och tog sig spontant uttryck i psalmsång efteråt. Allra helst om någon väckelsesång ur 'Nya psalmer' sjöngs. 'Jag är en gäst och främling' var särskilt älskad. — Predikan diskuterades de följande kvällarna — välvilligt, märk det! — i Folkets hus mellan skogsarbetare eller man och man emellan i stugorna. En sådan kyrkhelg

En av de gamla vännerna... Den heter Sions sånger och är en gammal hymnbok, som fortfarande användes av en sekt i Nordmaling.

avslutades i regel med kaffe och språk-stund.»

Samme präst, numera komminister i Sunne, Victor Johansson, berättar också om Kajsa i Rävängen, en gammal from människa om vilken man kan säga att hon är god vän med Vår Herre:

»Kajsa har bibel och psalmbok, som båda äro moderneärvda. Ingen vet hur gamla de äro, ty titelbladen ha kommit bort. Hon har också Zions toner, en tidig upplaga. Jag frågade henne om hon ville ha en ny bok, Billings an-

daktsbok för gamla t. ex., för hon klagade över att hon inte längre kunde se att läsa i sina böcker. 'Nej', svarade hon, 'Guds ord är bara utspätt och förtunnat i nya böcker, jag vill bara ha mina gamla. Kan jag inte läsa i dem, så vet jag ändå att det står rätt i dem, för det är Guds ord.'

Kajsas gudstro är, som värmlän-

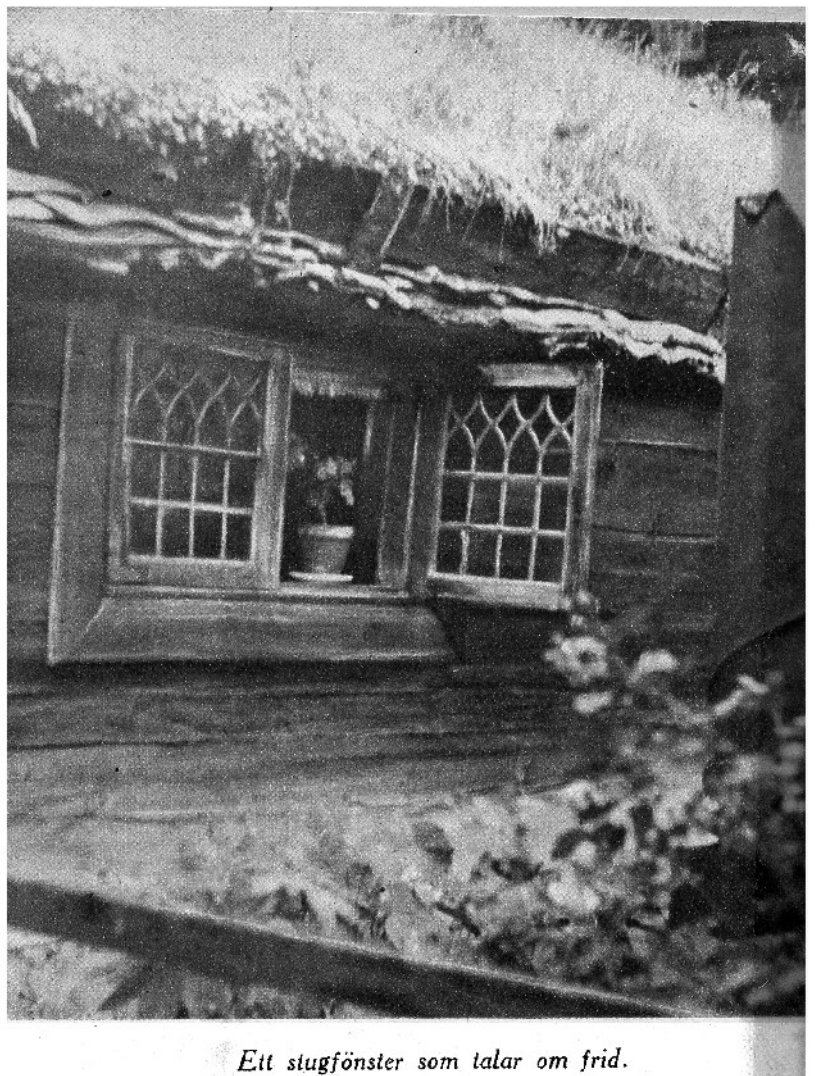

Pastor V. Johansson och Kajsa i Räv-
ängen, hon som sade: »Nej sjung en
lysare!»

ningens i allmänhet, ljus och glad. Vi var två präster där en gång. Den ene, som inte kände Kajsa så väl, föreslog att vi skulle sjunga psalmen 119, sista versen. 'Nej', sade Kajsa bestämt, 'sjung en lysare! Sjung O, Herre, dig vill jag åkalla när aftonstjärnan framgår skön...'

Kajsa har 'småfolk' i sin stuga. Nisser kallar hon dem, och hon samtalar med dem på sitt sträva språk i all vänskaplighet. Hennes små tomtär äro väl rustade: de ha en orgel, och de spela och sjunga religiösa sånger, helst då Kajsa varit på möte eller i kyrkan, så att ord och melodier ännu ljuda i hennes fromma sinne. De ha elektriskt ljus också,

Det har varit »prästhelg» i byn och kyrkoherde Kjerrud, numera i Ny-
åröppa, dricker helgkaffe utanför den enkla predikolokalen.

Ett stugfönster som talar om frid.

kantänka, det lyser sällsamt klart ibland under skymningen och natten i vråna och mellan tiljorna i hennes koja. När det där ljuset irriterar henne stampar hon i golvet och säger: 'Akta värmen!' Och då lyder småfolket genast och släcker. — Om någon fritänkare gissar på rättor så ler Kajsa som en klok och vuxen ler åt barnens enfald.»

Allmogefromhet är något som inte kan fotograferas. Det hör ytterst till det som intet öga sett och intet öra hört. Men yttersidorna äro vackra när

de framträda så som exempelvis vid böneringningen i Dalsland. Denna sker i regel klockan 8 på morgonen och klockan 6 på kvällen. Då håller bonden in sin häst, om han är ute på åker och fält. Han tar av sig mössan och håller handen för ansiktet. Så är hela världen borta för honom så länge klockklängen varar. Även om han inte uttalar något enda ord under den stunden, så ber han en bön och en förbön, där han innesluter hela sin värld — sitt hem och de sina, barnen i Amerika, kornet han sår. Hästarna stå stilla som om de förstode. Det är en daglig reproduktion av den bekanta tavlan »Angelus».

Ja, »på Dal», där kyrktornen synas över hela socknen och klocktonerna bäras mest till varje stuga, lever en stark, gammalluthersk fromhet av kyrklig prägel. Vägarna myllra av folk i god tid före kyrkmässan, som här inte börjar klockan 11 utan 10 vanliga söndagar och 1/2 10 första söndagen i månaden, då det är skriftermål till nattvardsgång — såsom det varit i fädernas tid. Men andakten börjar inte på slaget 10, den börjar när kyrko-besökaren tagit plats i sin bänk och böjer sig i bön. Denna vackra sed är rådande på många andra håll i landet, ja, i en landskyrka har jag sett gamlingar som knäböjde ett ögonblick i sin bänk. Knäfall och korstecken

(Forts. å sid. 47.)

Fromhet som lever och lyser.

(Forts. fr. sid. 15.)

äro inte alltid tecken till dragning åt katolicismen.

Och hur betagande skildrar inte Laura Petri en fastlagssöndag i Djura kyrka i Dalarna:

»Småkullorna komma trippande kyrkvägen fram i svartblommiga hättor och deras äldre systrar, de jungfruliga kullorna, som bruka jubla livet till mötes i eldrött, segla högtidligt fram genom snön i violetta hättar. Vad har tagit åt de färgglada kullorna i dag?

'Det är fastlagssöndag och vi äro sorgklädda', svarar kullorna.

Svart- och vita kullor trippa in i Djura kyrka och lyssna till berättelsen om någon som skall dö en grym död, och för denne någons och hans döds skull bära de sorgdräkt.

O, hur helig måtte ej den mannen ha varit, som mäktat skapa en sådan helgd på sin jord, att till och med småkullorna i Djura trippa omkring med svartblommiga hättor bara vid tanken på honom och hans död . . .»

Inte bara Djura utan Dalarnas kyrkor i allmänhet fyllas söndag efter söndag med kyrkfolk, där ungdomen bildar starkt inslag. Det är inte sant att Sverige håller på att avkristnas. Det finns många tiotusental unga män och kvinnor som tagit fädernas fromhet som ett heligt arv och förvalta det med ansvar. »Kristnade ungdom, dig gånge väl . . .»

Många av våra stora kulturpersonligheter påstå sig ha sin framgång och karriär att tacka den omständighet att de hade ett gammalfromt allmoge hem att växa upp i. Det finns sådana människor som först på äldre dar in sett att deras hem måste ha varit rent av fattigt, fast det alltid föreföll barnen så rikt. Där märktes aldrig någon brist, förmodligen därför att förnöjsamhet och tacksamhet för vad man ändå ägde präglade föräldrarna. Det var välsignelse med allt. — Vilken bitter livserfarenhet ligger icke till grund för den åldrade Strindbergs bekännelse: »En människa som avbrutit förbindelsen med Gud kan icke mottaga någon välsignelse; alla ord om att vara sin egen lyckas ägare äro agnar.» Och »Förbannelse vilar över allt en gudlös människa tager fatt på. Kommer det pengar, så gå dessa som de komma. Ingenting håller stånd, ingenting trivs hos den gudlöse.»

Äkta svensk allmogefromhet, antingen den nu framträder i yttre åthävor, eller endast i fämäld pliktuppfyllelse, redlighet och godhet kan sammanfattas i ett väl belysande ord *hjärtekultur*. Thyra Ekegårdh.